

Zadugarstvo na općini Đurđevac u srednjoročnom razdoblju 1981–1985. godine

1. Uvodne napomene

Općina Đurđevac jedna je od rijetkih općina u SRH u kojoj djeluje veći broj poljoprivrednih zadruga i koje se u ranijim vremenskim razdobljima organiziranja poljoprivrednih organizacija nisu transformirale u poljoprivredna dobra i kombinatne.

Ipak od poslijeratnog razdoblja na ovamo postupno je dolazilo do smanjenja broja poljoprivrednih zadruga, koje su ranije postojale gotovo u svim mjestima općine. Danas ih u općini djeluje samo 6, ali »pokrivaju« čitavo područje općine uz druge poljoprivredne organizacije koje imaju sjedišta na području općine, ali i uz neke poljoprivredne organizacije čija su sjedišta izvan teritorije općine Đurđevac i koje uglavnom povremeno organiziraju otkup stoke i nekih ratarskih proizvoda odnosno vrše kooperativnu proizvodnju stoke (u manjem opsegu).

Dok se kooperativna suradnja s individualnim poljoprivrednim i mješovitim gospodarstvima može ocijeniti donekle zadovoljavajućom, stručni rad poljoprivrednih organizacija za unapređenje poljoprivredne proizvodnje na individualnom sektoru nije dovoljno organiziran. Tek od nedavno na području općine djeluje Društvo agronoma. Ranije je stručni rad bio bolje organiziran. Tako je 20. srpnja 1963. godine osnovana Poljoprivredna stanica Koprivnica (djelovala je od 1954. do 1972. a 1982. g. je ponovo osnovana u sklopu »Podravke«) otvorila svoju ispostavu u Đurđevcu, koja je surađivala sa svim poljoprivrednim organizacijama, a vodila je i gospodarski ogranak u Virju, te izravno nadgledavala uzgoj stoke iz kooperativne proizvodnje u Pitmači, Đurđevcu, Kloštru i drugdje. Još ranije, 1956. godine, osnovan je u Koprivnici Zadužni ratarsko-sjemenarski poslovni savez, kojem je te godine pripojena Ratar-sko-sjemenarska zadruga Đurđevac, koji je vodio brigu o ratarskoj proizvodnji, a 1957. g. osnovan je u Koprivnici i Savez klubova naprednih zadrugara-poljoprivrednika, koji su aktivno djelovali uglavnom putem organiziranih tečajeva i predavanja. Na području općine Đurđevac naročito su bili aktivni takovi klubovi u Đurđevcu, Kloštru Podravskom i Kalinovcu. Slične zadatke imao je i Savez sekcija mladih zadrugara (osnovan 1957. g.) u koji su s područja općine Đurđevac bile učlanjene sekcije iz Virja, Đurđevca, Kalinovca, Molvi, Čepelovca, Semovca, Hampovice i drugih mjesta. Neke od njih i danas su aktivne, naročito ona u Virju. Iako na području općine Đurđevac ima organiziranih poljoprivrednika koji se takmiče u postizanju većih prinosa, njihov broj je relativno mali u odnosu na broj poljoprivrednih (i mješovitih) domaćinstava.

Djelomičnu stručnu pomoć poljoprivrednicima pruža »Agropodravina« Đurđevac i Veterinarska stanica Đurđevac, kao i stručne službe drugih poljoprivrednih organizacija.

O potrebi većeg organiziranog stručnog rada s individualnim poljoprivrednicima svakako bi trebalo razmisliti i iznaći odgovarajuće oblike rada. Ovakva suradnja bi se odrazila na povećanoj kvalitetnijoj poljoprivrednoj proizvodnji, a utjecala bi i na brže odvijanje procesa komasacije koji je danas na području općine još uvijek u »povojima«.

Ovaj rad ima za svrhu da oslika zadugarstvo na području općine Đurđevac s naglaskom na tekuće srednjoročno razdoblje, a težište mu je na društveno-ekonomskim odnosima relaci-

je poljoprivredne zadruge – individualna poljoprivredna domaćinstva. Zato i ne sadrži detaljniju analizu poslovanja poljoprivrednih organizacija odnosno zadruga.

2. Neke osnovne karakteristike općine Đurđevac

Općina Đurđevac prostire se u sjevernom dijelu SR Hrvatske i ujedno je djelomični granični pojas s NR Mađarskom. Površina joj je 680 km² (zajedno s vodotocima), a zemljišna struktura je sljedeća:

Sektor vlasništva	Oranice i vrtovi	Vinograd	Livade	Šume	Ostalo	ha Sve- ukupno
UKUPNO	27 903	1 193	9 731	21 387	7 131	67 345
- društveni	2 113	6	842	17 832	4 513	25 306
- privatni	25 790	1 187	8 889	3 555	2 618	42 039
- % privatni	93,0	99,5	91,3	16,6	36,7	62,4

Izvor: Dokumentacija Zavoda za društveno planiranje i statistiku općine Đurđevac za 1983. g.

Uočava se da su oranice i vrtovi, te vinogradi i livade uglavnom u vlasništvu privatnih gospodarstava.

Stanovništvo općine je već godinama u opadanju, a pretežno je poljoprivredno. Popisom stanovništva iz 1981. godine utvrđeno je da je te godine (na dan 31. III) općina imala 43.656 stanovnika. Godine 1971. na općini je živjelo 47.788 stanovnika, a 1961. g. popisano ih je bilo 51.666. Promjena privredne strukture, nastala razvojem društvenog sektora privrede (naročito u razdoblju od 1976. do 1980.), utjecala je i na relativno smanjenje udjela poljoprivrednog stanovništva: poljoprivredno je stanovništvo u 1971. g. činilo 74 % od ukupnog stanovništva, a u 1981. g. taj je udio pao na 52 %. U toj godini aktivno poljoprivredno stanovništvo u ukupnom aktivnom stanovništvu općine čini 63 %. Godine 1971. bilo je ukupno poljoprivrednika 35.225 (u tome aktivnih 23.090), a u 1981. g. bilo ih je 21.969 (u tome aktivnih 13.900). Dosta je visok i udio uzdržavanog poljoprivrednog stanovništva: 8.069 (45 % od ukupnog uzdržavanog stanovništva u 1981. g.).

Popisom stanovništva iz 1971. g. utvrđeno je da je te godine općina imala 13.573 domaćinstva, a da se poljoprivredom bavilo ukupno 11.987 domaćinstava (uključena i mješovita domaćinstva). Deset godina kasnije (1981. g.) općina je imala 13.093 domaćinstva od kojih se 11.029 bavilo poljoprivredom. Ova su domaćinstva imala u vlasništvu prosječno 2,5 ha obradivog zemljišta (u 1971. g. oko 3,5 ha).

Godine 1981. na privremenom radu u inozemstvu bilo je 1.180 stanovnika, od čega njih 876 (ili 74 %) ima u vlasništvu (na području općine) poljoprivredno zemljište.

Krajem prošle godine (1983) bilo je zaposleno na području općine nešto više od 6.400 radnika.

Te godine vrijednost društvenog proizvoda općine iznosila je 2.731.692.000 dinara, od čega se na društveni sektor odnosilo

68,4 %. U ukupnom društvenom proizvodu poljoprivrede je sudjelovala sa 32,5 %, industrija 37,5 %, trgovina 13,2 %, dok je sudjelovanje ostalih privrednih djelatnosti daleko niže (šumarstvo 5,4 %, vodoprivreda 1,5 %, ugostiteljstvo 1,3 % itd. – cijene iz 1980. g.).

Udio pojedinih sektora privređivanja u toj je godini bio slijedeći:

	%
– primarni	39,4
– sekundarni	44,8
– tercijarni	15,8

Oko 1970. g. primarni sektor činio je znatno veći udio od 50 %.

3. Neki aspekti organiziranja u poljoprivredi

Na području općine unazad dvadesetak godina nije vršeno dugoročno planiranje razvoja poljoprivrede. Djelomično se taj razvoj planirao srednjoročnim planovima koji su se samo djelomično ostvarivali uglavnom zbog čestih promjena na tržištu ratarskih proizvoda i stoke, bolje reći zbog nestabilnosti poljoprivrednog tržišta, ali i zbog nedosljednog provođenja utvrđene razvojne politike u djelatnosti poljoprivrede i socijalne politike. Brojnije su bile političke rasprave o tom razvoju i o potrebi udruživanja poljoprivrednika.

Mada je suradnja individualnih poljoprivrednika s poljoprivrednim organizacijama na području općine značajna, ona se ipak pretežno odvija kroz nepotpune oblike kooperacije ili pak kroz klasičan otkup poljoprivrednih proizvoda odnosno stočnih proizvoda (mlijeko). Općenito rečeno, suradnja prije 25 godina bila je intenzivnija i opsežnija po broju slučajeva. U to vrijeme djelovalo je na području općine 28 poljoprivrednih zadruga i jedno poljoprivredno dobro (pored njih i SPK Koprivnica – pogon u Đurđevcu).

Društveno-ekonomske prilike utjecale su na transformaciju poljoprivrednih zadruga odnosno na njihove integracijske procese. Danas ih na području općine ima 6. U oblasti poljoprivrede djeluje i OOUR-a »Interprodukt« Pitomača koja također surađuje s individualnim poljoprivrednicima (tov junadi i svinja), zatim Veterinarska stanica Đurđevac (pored zdravstvene zaštite stoke, surađuje s individualnim poljoprivrednicima u vezi podizanja i egzistiranja peradarskih farmi), te Radna organizacija »Duhanprodukt« Pitomača (kooperativna proizvodnja duhana i njegovala fermentacija i dr.). Radna organizacija »Voćeprodukt« Virje za sada tek počinje sa suradnjom s individualnim poljoprivrednicima u vezi proizvodnje višanja i trešanja. Poljoprivredno dobro »Borik« Pitomača ima vlastitu ratarsku proizvodnju.

Na području općine pojavljuju se u suradnji s individualnim poljoprivrednicima i neki »vanjski« OOUR-i, kao npr. »Podravka« Koprivnica, »5. maj« Bjelovar, zatim duhanske organizacije iz Virovitice i Podravske Slatine i drugi OOUR-i u manjem, ali ne i beznačajnijem opsegu. U novije vrijeme svojim aktivnostima za sisanje šećerne repe pojavljuje se i virovitička šećerana, ali za sada individualni poljoprivrednici ne nalaze interes za sjetvu te kulture, koja se na području općine sije na manjim površinama PD »Borik« Pitomača i Poljoprivredne zadruge Kalinovac.

Da bi se cjelokupna poljoprivreda u daljoj fazi planski razvijala, te da bi se objedinila politika razvoja i poslovanja poljoprivrednih organizacija, nadležne općinske društveno-političke organizacije i Općinska skupština kao i neke poljoprivredne zadruge već su duže vrijeme poduzimale odgovarajuće aktivnosti o udruživanju poljoprivrednih organizacija. Do oživotvorenja te ideje došlo je tek 8. travnja 1982. g. kada je konstituiran SOUR »Agropodravina« sa sjedištem u Đurđevcu. U »Agropodravinu« su udružene poljoprivredne zadruge i Veterinarska stanica Đurđevac.

Do konstituiranja »Agropodravine« poslovanje poljoprivrednih organizacija koordinirala je Poslovna zajednica za zadrugarstvo, kooperaciju i unapređenje poljoprivredne proizvodnje Đurđevac (od tada više ne postoji).

Na području općine sjedište imaju ove poljoprivredne zadruge:

- Poljoprivredna zadruga Đurđevac
- Poljoprivredna zadruga Ferdinandovac
- Poljoprivredna zadruga Kalinovac
- Poljoprivredna zadruga Kloštar Podravski
- Poljoprivredna zadruga Pitomača i
- Poljoprivredna zadruga Virje.

Njihov pravni osnov temelji se na udruživanju individualnih poljoprivrednika. Naime, povezivanje samostalnoga osobnog rada u sistem samoupravnoga udruženog rada omogućeno je Ustavom i Zakonom o udruženom radu. U tom je zakonu to povezivanje regulirano putem nekoliko oblika udruživanja poljoprivrednika i to:

1. Udruživanje u poljoprivredne zadruge i druge oblike udruživanja poljoprivrednika,
2. Udruživanje poljoprivrednika u odnosima trajne suradnje s organizacijama udruženog rada,
3. Suradnja individualnih poljoprivrednika s poljoprivrednim zadrugama i organizacijama udruženog rada,
4. Udruživanje u zadružne saveze i druga opća udruženja poljoprivrednika.

Osim Zakona o udruženom radu udruživanje poljoprivrednika pobliže je regulirao i Zakon o udruživanju poljoprivrednika, koji je donio Sabor SRH 3. listopada 1978. g. (do tada je udruživanje poljoprivrednika bilo samo djelomično regulirano istoimenim zakonom iz 1973. g.). Tim se zakonom konkretnije regulira udruživanje poljoprivrednika, ali na dobrovoljnoj osnovi. Poljoprivrednici mogu udruživati svoj rad, zemljište, sredstva rada ili druga vlastita sredstva u poljoprivredne zadruge i druge oblike udruživanja poljoprivrednika, pa čak mogu osnivati i organizirati ugovorne zajednice poljoprivrednika (ratarske, stočarske, vinogradarske i druge). Dok poljoprivrednu zadrugu mogu osnovati najmanje 20 udruženih poljoprivrednika zaključenjem samoupravnog sporazuma o međusobnom udruživanju odnosno s radnicima zadruge, ugovornu zajednicu može osnovati najmanje 5 poljoprivrednika (osniva se ugovorom). Na području općine djeluje jedna ugovorna organizacija vinogradara u Pitomači, te nekoliko pčelarskih.

Broj udruženih poljoprivrednika u poljoprivredne zadruge bio je u 1982. odnosno 1983. g. slijedeći:

Poljoprivredna zadruga	Broj udruž. poljoprivrednika	
	1982.	1983.
Đurđevac	75	69
Ferdinandovac	49	52
Kalinovac	82	63
Kloštar P.	50	50
Pitomača	33	...
Virje	136	154

Izvor: Podaci poljoprivrednih zadruga.

Uočljivo je opadanje udruženih poljoprivrednika: godine 1982. bilo ih je 425, a godinu dana kasnije 388. Iz toga se već može zaključiti da udruživanje poljoprivrednika nema onu kvalitetu koja proizlazi iz intencija Zakona o udruženom radu. Prema Zakonu o udruživanju poljoprivrednika u svakoj poljoprivrednoj zadruzi može se organizirati jedna ili više osnovnih združnih organizacija, a poljoprivredne zadruge se mogu udružiti u složenu poljoprivrednu zadrugu, u koju se mogu udružiti i druge zainteresirane organizacije udruženog rada. Poljoprivrednici se mogu udružiti i s organizacijama udruženog rada u kojoj mogu sami, ili s radnicima dotične organizacije udruženog rada, organizirati osnovnu organizaciju kooperanata. Ovakvi načini i oblici udruživanja poljoprivrednika nisu ostvareni na području općine (osim udruživanja poljoprivrednih zadruga i Vet. stanice u SOUR »Agropodravina«).

Statistička istraživanja koja se vrše svake godine u vezi s udruživanjem poljoprivrednika pokazuju da na području općine nisu do kraja sprovedene odredbe Ustava i Zakona o udruženom radu odnosno Zakona o udruživanju poljoprivrednika što se tiče stjecanja i raspodjele dohotka, pošto su poljoprivrednici samo formalno udruženi u poljoprivredne zadruge (nisu udružili zemljište, sredstva rada i dr.). Formalno su potpisali samo-

upravne sporazume o udruživanju, jer bi bez tog akta poljoprivredne zadruge trebale prestatu s radom (do 18. listopada 1979. g. bio je krajnji rok za upis poljoprivrednih zadruga u sudski registar temeljen na samoupravnim sporazumima o udruživanju poljoprivrednika).

Ovakva situacija je manje-više na čitavom području SFRJ. To je konstatalo i Savezno vijeće Skupštine SFRJ 1. listopada 1981. godine kada je donijelo »Preporuku o samoupravnom udruživanju poljoprivrednika i njihovu uključivanju u sistem samoupravnoga udruženog rada«, naglasivši da je to udruživanje značajan činilac ostvarivanja razvojne politike u proizvodnji hrane i brže promjene položaja poljoprivrednika u društveno-ekonomskim odnosima, a i uvjet da se taj proces ostvari.

4. Aktivnosti poljoprivrednih zadruga na razvoju poljoprivrede

Aktivnosti poljoprivrednih zadruga na razvoju poljoprivrede uveliko ovise o stanju na tržištu, naročito poljoprivrednom, kao i o položaju jugoslavenske poljoprivrede u strukturi privrede zemlje i politici razvoja poljoprivrede. Poznato je da osim plana 1957-1961. g. koji je ostvaren s većom stopom rasta od planirane, svi ostali planovi jugoslavenske poljoprivrede odnosno proizvodnje nisu ostvareni, a posebno je došlo do nesklada u razvoju stočarske proizvodnje koja se brže razvijala od ratarske. Ni do danas nisu temeljito raspravljeni uzroci neispunjavanja plana, a u cjelini gledano može se reći da nisu stvarane ekonomske i društvene pretpostavke za njihovo izvršavanje. Tek u posljednje vrijeme ozbiljnije se utvrđuju uzroci koji su doveli do nagomilavanja problema u poljoprivredi, te se djelomično radi na njihovu otklanjanju. Sigurno je da su odgovarajuće negativne posljedice u poljoprivredi imale negativan odraz i na đurđevačku poljoprivredu odnosno na njen razvoj i organiziranost odgovarajućih društvenih subjekata, konkretno poljoprivrednih zadruga. Među ostalim javilo se zaostajanje materijalne proizvodnje u poljoprivredi i nestabilno tržište, te nedovoljno korištenje raspoloživih zemljišnih i drugih proizvodnih potencijala na društvenim i individualnim gospodarstvima. Primijećene su velike oscilacije u proizvodnji i tovu stoke, a prinosi pšenice i kukuruza gotovo stagniraju.

Jedan od velikih nedostataka u dosadašnjem razvoju na području općine je i nepostojanje jedne određene dugoročne strategije razvoja, izbora prioriteta i globalne podjele rada u djelatnosti poljoprivrede. Otežavajuća okolnost su i sitnovlasnički posjedi, brojna ali raznovrsna poljoprivredna mehanizacija (preko 5.000 traktora), veliki broj starijih poljoprivrednika, staračkih i samačkih domaćinstava i dr.

Iako još djeluju mnogobrojni uzroci koji onemogućavaju brzi razvoj poljoprivrede, ipak se zapaža pozitivno djelovanje poljoprivrednih zadruga na organiziranju poljoprivredne proizvodnje na individualnom sektoru, snabdijevajući ujedno poljoprivrednike odgovarajućim sjemenima, umjetnim gnojivima i drugim, te vršeći otkup poljoprivrednih proizvoda, a naročito organizirajući stočarsku proizvodnju putem odgovarajućih kooperacijskih odnosa. Ipak, snabdijevanje sjemenom i umjetnim gnojivom više se obavlja putem trgovačkih odnosa nego na osnovi ugovora, što je vidljivo iz slijedećeg pregleda:

Sjeme	G O D I N A		Index 1983/80	Od toga na osnovi ugovora - %	
	1980.	1983.		1980.	1983.
	- pšenica	230 008	127 000	55	7,3
- kukuruz	89 540	107 400	119	2,8	1,03

Izvor: Dokumentacija Zavoda za društveno planiranje i statistiku općine Đurđevac.

Snabdijevanje poljoprivrednika umjetnim gnojivima bilo je slijedeće:

Vrsta gnojiva	G O D I N A			Od toga na osnovi ugovora - %	
	1980.	1983.	Index 1983/80	1980.	1983.
	- dušična	680	706	104	-
- miješana i kompleksna	4 041	2 000	49	22,0	2,7

Izvor: Kao prije.

Napomena: Poljoprivrednici se snabdjevaju repromaterijalom i preko drugih organizacija.

Nesumnjivo je da su poljoprivredne zadruge svojim djelovanjem utjecale i na povećanje poljoprivredne proizvodnje u privatnom sektoru, mada je dijelom tome pridonijelo i veće znanje poljoprivrednika koje stiču putem stručnih časopisa i sredstava javnog informiranja (kao i vlastitom praksom).

Proizvodnja žitarica na površinama u individualnom vlasništvu u 1980. i u 1983. g. bila je slijedeća:

Žitarica	G o d i n a		Index 1983/80
	1980.	1983.	
	- pšenica	15 488	10 716
- raž	152	144	94
- ječam	884	1 404	159
- zob	216	428	198
- kukuruz	45 758	61 283	134

Izvor: Kao ranije.

Dvije najvažnije ratarske kulture, pšenica i kukuruz, i dalje zadržavaju to svojstvo s time da je kukuruz počeo »potiskivati« pšenicu. Razlog je poznat: područje općine poznato je i po stočarstvu, a kukuruz je veoma tražena žitarica za prehranu i tov stoke; osim toga tržna cijena kukuruza veoma je stimulativna za proizvodnju te vrste žitarice.

Prilikom popisa stanovništva 1981. g. vršio se istodobno i popis stoke u vlasništvu individualnih gospodarstava. Tom je prilikom utvrđeno slijedeće brojno stanje stoke:

Vrsta stoke	Broj stoke
- konji	1 779
- goveda	26 173
- svinje	41 893
- ovce	499
- perad	186 158

Izvor: Dokumentacija o popisu stanovništva i stoke iz 1981. g. u Zavodu za društveno planiranje i statistiku općine Đurđevac.

Pored vlastite stoke individualna gospodarstva imaju stoku i u kooperaciji s poljoprivrednim zadrugama (i drugim poljoprivrednim organizacijama). Poljoprivredne zadruge snabdijevaju

komada

valje su individualna poljoprivredna (i mješovita) gospodarstva i sa stokom, a podaci iz 1981. g. to i rječitro govore:

	komada
- govoda	6 423
- svinje	34 513

Izvor: Dokumentacija Zavoda za društveno planiranje i statistiku općine Đurđevac.

Otkup ratarskih proizvoda i stoke veoma je značajna djelatnost poljoprivrednih organizacija. U toku godine zadruge otkupe preko 4.000 tona pšenice i preko 10.000 tona kukuruza, graha od 400 do 500 tona, te još i određene količine zobi i ostalih žitarica.

Dosta je opsežan i intenzivan otkup stoke što je vidljivo iz slijedećeg pregleda:

Vrsta stoke	tona	
	1981.	1983.
- tovljena govoda	42,3	101
- tovljena junad	2 644,4	1 859,9
- ostala govoda za klanje	1 197,1	1 849,4
- ostala junad za klanje	217,4	1 061,6
- mesnate svinje	2 402,6	537,2
- masne i polumasne svinje	654,9	564,7
- telad za tov	486,1	621,1
- svinje i prasad za tov	778,1	686,5
- itd.		

Izvor: Kao ranije.

Značajan je i otkup mlijeka, mada je u posljednje vrijeme količinski smanjen, jer poljoprivredni proizvođači ne nalaze dovoljno zainteresiranosti za proizvodnju mlijeka za otkup, pošto mu je otkupna cijena nestimulativna, pa poljoprivrednici dobar dio mlijeka utroše za prehranu stoke. Otkup mlijeka po poljoprivrednim zadrugama u 1981. i u 1983. g. bio je slijedeći:

Otkup po zadrugi	000 litara	
	1981.	1983.
- Đurđevac	3 564	3 558
- Ferdinandovac	2 115	2 105
- Kalinovac	2 264	2 158
- Kloštar Podravski	1 483	1 294
- Pitomača	1 947	1 901
- Virje	3 870	3 587
UKUPNO	15 243	14 603

Izvor: Kao ranije.

Otkup mlijeka vrši se i na sabiralištu u Donjim Zdelicama (područje općine Đurđevac) na kojem se otkupljuje mlijeko i iz susjednih mjesta općine Bjelovar. Na tom se sabiralištu godišnje otkupi oko 100 tisuća litara mlijeka.

Vrijednost otkupljenih poljoprivrednih proizvoda veoma je značajna za egzistenciju poljoprivrednih domaćinstava (i mješovitih), kao i za razvoj poljoprivrede. Godine 1982. ostvaren je društveni proizvod na poljoprivrednim (i mješovitim) domaćinstvima u iznosu od 1.562.437.000 dinara (poljoprivredna djelatnost po cijenama iz te godine), a otkup iznosi oko 75 % toga iznosa. Te je godine društveni proizvod individualnog sektora poljoprivrede činilo 76,5 % ukupnog društvenog proizvoda poljoprivrede općine, a u privatnom sektoru poljoprivrede Zajednice općina Bjelovar činio je 13,7 %, što je svrstalo općinu Đurđevac po tom pokazatelju na 2. mjesto u toj Zajednici općina (prva je Koprivnica; vidi publikaciju »Društveni proizvod i narodni dohodak 1982. poljoprivrede individualnog sektora«, Republički zavod za statistiku, Dokumentacija br. 536, 1983. g.).

Poljoprivredne zadruge imaju i veće količine vlastite stoke za tov koju drže određeno vrijeme u tovu kod individualnih gospodarstava. Smještaj stoke kod tih domaćinstava na dan 31. prosinca 1980. i 1981. g. bio je slijedeći:

Poljoprivredna zadruga	Godina			
	1980.		1981.	
	govoda	svinje	govoda	svinje
- Đurđevac	...	1 535	...	1 251
- Ferdinandovac	479	1 739	676	1 794
- Kalinovac	52	1 930	...	2 440
- Kloštar Podravski	600	1 273	670	2 015
- Pitomača	270	1 446	180	1 050
- Virje	22	2 831	109	3 480
UKUPNO	1 423	10 654	1 635	12 530

Izvor: Kao ranije.

Mada podaci nisu do kraja usporedivi s obzirom na to da predstavljaju ciklus turnusa čiji se vremenski period ne mora podudarati u obje promatrane godine, ipak se nazire da je veliki broj stoke smješten kod individualnih domaćinstava, koja ustvari vode brigu o toj stoci (zajedno s poljoprivrednim zadrugama).

5. Neki pokazatelji poslovanja poljoprivrednih zadruga

Djelatnost poljoprivrednih zadruga je raznovrsna, pretežno usmjerena na suradnju s individualnim poljoprivrednim domaćinstvima u ratarstvu i stočarstvu. Zadruge osiguravaju za poljoprivredna domaćinstva repromaterijal i organiziraju otkupe poljoprivrednih proizvoda, ali i dobrim dijelom putem kooperacije s tim domaćinstvima proizvode odnosno tove stoku, dok je kooperativna suradnja u ratarstvu manjeg opsega. Broj kooperativna varira iz godine u godinu zavisno o situaciji na poljoprivrednom tržištu.

Zadruge nisu u proteklom razdoblju razvijale svoje »ekonomije«. U 1983. g. u svom su vlasništvu imale slijedeće poljoprivredne površine:

Poljoprivredna zadruga	ha
- Đurđevac	389
- Ferdinandovac	63,5
- Kalinovac	273
- Kloštar Podravski	100
- Pitomača	17
- Virje	57
Ukupno	889,5

Izvor: Kao ranije.

U toku 1980. g. i u 1983. g. na vlastitim površinama zasijale su odnosno proizvele slijedeće žitarice:

Vrsta žitarice	Godina			
	1980.		1983.	
	Index 1983/80.	Zasijane površ. u ha 1983/84.	Index 1983/80.	Zasijane površ. u ha 1983/84.
- pšenica	815	1 130,7	139	269
- ječam	-	44	-	24
- zob	-	-	-	12
- kukuruz	1 468	2 015,5	137	401

Izvor: Kao ranije.

Neke poljoprivredne zadruge bave se i sporednim djelatnostima: ugostiteljstvom i trgovinom (trgovački artikli).

Zaključni računi poljoprivrednih zadruga pokazuju da one stalno povećavaju ukupan prihod i druge finansijsko-ekonomske kategorije, kao i broj zaposlenih. Dakako, da na finansijske rezultate ima utjecaj i inflacija, ali je i činjenica da do povećanja tih rezultata dolazi i zbog povećanog opsega djelovanja i poslovanja zadruga. Evo kako su se ti elementi kretali u 1980. g. i u 1983. godini:

ELEMENTI	000 din (tekuće cijene)		
	Godina		Ind.1983/80.
	1980.	1983.	
Ukupan prihod	933 521	3 205 235	343,3
Dohodak	86 660	281 826	325,2
Čisti dohodak	59 589	185 201	305,7
Masa za osobne dohotke	30 221	107 616	356,0
Materijalna osnova rada (poslovni fond)	20 902	53 583	256,3
Gubitak ¹	5 888	-	-
Broj zaposlenih	371	422	113,7
Prosječni mjes. osob. doh. po radniku ²	6 906	17 142	248,2

Izvor: Podaci SDK, Ekspoziture Đurđevac za te godine.

¹ Odnosi se na PZ Pitomača.

² U dinarima, odnosi se na ukupnu društvenu poljoprivredu.

Ukupan prihod poljoprivrednih zadruga u ukupnom prihodu društvene poljoprivrede općine činio je u 1980. g. 83,3 % a u 1983. čini 82,5 %, a dohodak je činio 60,7 % odnosno 54,8 %. Izdvojena sredstva iz čistog dohotka poljoprivrednih zadruga za materijalnu osnovu rada činila su u 1980. g. 60,5 % a u 1983. g. čine 48,0 % u istovjetnim sredstvima društvene poljoprivrede. Broj zaposlenih u zadrugama imao je 1980. godine udio u ukupnom broju zaposlenih u društvenoj poljoprivredi od 61,1 % a u 1983. g. 65,9 %.

Tih godina ukupna društvena poljoprivreda u ukupnoj društvenoj privredi općine imala je slijedeći udio ovih elemenata:

Elementi	%	
	1980.	1983.
- ukupan prihod	31,9	42,4
- dohodak	16,0	22,0
- broj zaposlenih	15,2	15,6

Izvor: Dokumentacija Zavoda za društveno planiranje i statistiku općine Đurđevac; izvedeno iz dokumentacije po cijenama iz 1980. g.

Udio nekih elemenata poljoprivrednih zadruga u istovjetnim elementima »ukupno zadruge« u 1983. g. bio je:

Poljoprivredna zadruga	% u ukupnoj zadrudnoj poljopr.		
	Ukupan prihod	Dohodak	Broj zaposlenih
- Đurđevac	23,5	33,5	32,7
- Ferdinandovac	11,8	10,8	10,9
- Kalinovac	15,4	17,2	25,2
- Kloštar Podravski	18,4	15,9	10,9
- Pitomača	9,7	5,3	7,5
- Virje	21,2	16,4	12,8

Izvor: Izvedeni podaci iz dokumentacije SDK, Ekspoziture Đurđevac za 1983. g.

Poljoprivredna zadruga u Đurđevcu, promatrano u cjelini ima daleko širu djelatnost od ostalih zadruga. Gospodari sa silosima u Đurđevcu kapaciteta 1.200 vagona, proizvodi kruh u vlastitoj pekari u Đurđevcu kapaciteta 10.000 kg kruha dnevno nedavno je pustila u proizvodnju Tvornicu stočne hrane (mješavinu) u Đurđevcu kapaciteta 40.000 tona godišnje, a ima i malu klaonicu stoke u Đurđevcu.

6. Planirani razvoj poljoprivrede u razdoblju od 1981. do 1985. godine

Društvenim planom razvoja općine Đurđevac za razdoblje od 1981. do 1985. godine planiran je rast društvenog proizvoda ukupne privrede prosječno godišnje od 3,5 %. Za društvenu poljoprivredu planirana je stopa rasta od 4,4 % a za privatnu 1,72 % (po cijenama iz 1980. g.).

Intenzivnija i kvalitetnija suradnja poljoprivrednih organizacija, posebno poljoprivrednih zadruga, s individualnim domaćinstvima posebno je naglašena u planu razvoja, a s tim u vezi i brže samoupravno udruživanje individualnih poljoprivrednika i njihovo uključivanje u sistem samoupravnoga udruženog rada.

Izmijenjena je i ranija investiciona politika u odnosu na individualna gospodarstva. Zadatak je poljoprivrednih zadruga da ulažu sredstva i u gospodarske objekte za stočarsku proizvodnju i tov stoke u privatnom sektoru, što su one u proteklom razdoblju tekućeg srednjoročnog plana i činile, koristeći pri tome i sredstva namijenjena za programe »meso-mlijeko«, kao i akumulirana sredstva za mirovinsko i invalidsko osiguranje individualnih poljoprivrednika.

U vrijeme donošenja planova razvoja za tekuće srednjoročno razdoblje, poljoprivredne organizacije bile su utvrdile dosta ambicioznu investicionu politiku, koju su početkom ostvarivanja planova morale korigirati iz poznatih razloga (restriktivna jugoslavenska investiciona politika). Zbog toga do 1985. godine ne predviđaju značajnije investicije, a do sada od većih investicija izgrađene su i puštene u pogon pekara u Đurđevcu i Tvornica stočne hrane u Đurđevcu (investicije Polj. zadruge Đurđevac).

Za tekuću 1984. g. nešto značajnije investicije planirale su samo 3 zadruge i to kako slijedi:

Polj. zadruga	Naziv investicije	Predrač. vrijednost (000 din)
- Kalinovac	Staja za junice	6 000
	Staja za krave muzare	7 000
	Otkup zemlje - 10 ha	8 000
- Ferdinandovac	Polj. mehanizacija	3 500
	Tvornica paleta	34 000
	Otkup zemlje - 50 ha	10 000
- Kloštar Podr.	Obnova voz. parka	6 000
	Pumpa za naftu	4 000
	Otkup zemlje - 15 ha	3 000
	Nabava kamiona	2 200

Izvor: Dokumentacija Zavoda za društveno planiranje i statistiku općine Đurđevac za 1984. g.; za 1985. g. u toku je planiranje investicija odnosno korekcija ranije planiranih investicija.

(Ostale poljoprivredne organizacije planirale su u 1984. g. ove investicije: PD »Borik«: farma krava, 160 mil. din, otkup zemlje 40 mil. din, komasacija 10 mil. din, skladište gnojiva 15 mil. din, poljoprivredni strojevi 15 mil. dinara. »Interprodukt« Pitomača: silos 2,5 mil. din, karantena 2 mil. din, mašinska šupa 2,5 mil. din, staja za junice 25 mil. din, otkup zemlje 5 mil. din, mehanizacija 2 mil. din, klaonica 1,5 mil. dinara (samo za internu upotrebu za prisilna klanja). Veterinarska stanica Đurđevac: inkubatorsko postrojenje 9 mil. dinara. Ukupne investicije kod poljoprivrednih organizacija planirane su u vrijednosti od 373,2 milijuna dinara, što čini oko 36 % od ukupno planiranih investicija u privredi općine za 1984. g.).

Jedan od planiranih zadataka u poljoprivredi je i provođenje komasacije zemljišta na k.o. Stari Gradec (istočni dio općine). Planirano je komasirati 2.287 ha odnosno 3.974. k.j. Ovaj proces je tek u početnoj fazi. Nosilac provođenja komasacije je ustvari Poljoprivredno dobro »Borik« Pitomača uz sudionike »Interprodukt« Pitomača i »Duhanprodukta« Pitomača i uz djelomično sudjelovanje »Agropodravine« Đurđevac.

Akcentat u planovima razvoja poljoprivrednih organizacija stavljen je na razvoj ratarske i stočarske proizvodnje i to na proizvodnju žitarica u vlastitoj proizvodnji i u kooperaciji, na proizvodnju industrijskih kultura u vlastitoj proizvodnji i u kooperaciji, te na specijaliziranu ratarsku proizvodnju (staklenička, voćarska, vinogradarska). Stočarska proizvodnja planirana je u govedarstvu i svinjogojstvu uz peradarstvo i to u vlastitim objektima i u kooperaciji.

Planovi poljoprivrednih organizacija rađeni su koprdinirano u bivšoj Poslovnoj zajednici za zadrugarstvo, kooperaciju i unapređenje poljoprivredne proizvodnje Đurđevac, a prestankom njenog postojanja planovi se nadalje usklađuju u »Agropodravini« Đurđevac. Prioritet je dat programima koji osim povećanja količine poljoprivrednih proizvoda odnosno proizvedene

hrane daju i veći dohodak po zaposlenom radniku. Inače, poljoprivreda je prioritetni pravac razvoja općine (pored šumarstva i drvoprerađivačke industrije).

Srednjoročnim planom razvoja planirano je da poljoprivredne organizacije (u okviru agrokomplesa) povećaju svoje obradive površine sa 2.000 ha u 1981. g. na 6.000 ha u 1985. g. Osim toga nosioci ratarske proizvodnje trebaju vršiti arondaciju na svim atarima gdje društveni sektor zauzima preko 25 % površina.

Planom je predviđeno da do 1985. godine treba dostići novo godišnje proizvodnje u tovu junadi 15.000 komada, tovu svinja 80.000 komada i tovu brojlera (pilića) 3 milijuna komada, te povećati tržišni višak mlijeka na 20 milijuna litara.

Dato je u zadatak svim nosiocima razvoja poljoprivrede da surađuju s naučnim institucijama radi povećanja proizvodnje hrane, a posebno da se razradi novi sistem ishrane goveda i tavnih svinja na novoj tehnologiji.

Naročito je naglašen u Društvenom planu zadatak društvenim nosiocima poljoprivredne proizvodnje da rade na usavršavanju društveno-ekonomskih odnosa, posebno na području samoupravnoga udruživanja individualnih poljoprivrednika i njihovog postupnog uključivanja u sistem udruženog rada.